

JAN ZAWADKA

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU TURYSTYKI WIEJSKIEJ W PERSPEKTYWIE 2014-2020

Abstract: Potential Sources of Financial Support for the Implementation of Projects in the Field of Rural Tourism, in the Current Term Financing – 2014-2020. The purpose of the study was to demonstrate the potential sources of financial support for the implementation of projects in the field of rural tourism, with particular emphasis on agritourism, in the current term financing – 2014-2020. These were: the RDP 2014-2020, the European Fund for the Development of Polish Villages the Rural Development Foundation.

Key words: European Union funds, financing, RDP, rural tourism, tourism.

Wprowadzenie

Zmiany polityczno-gospodarcze, jakie zaszły w Polsce po 1989 r. przyczyniły się do ujawnienia niedostosowania krajowego rolnictwa do nowo panujących warunków. Wiele, szczególnie niewielkich powierzchniowo gospodarstw rolnych okazało się nagle być nierentownymi. Jednym z instrumentów przeciwdziałania takiej sytuacji było przyjęcie polityki rozwoju wielofunkcyjnego obszarów wiejskich. Poza produkcją płodów rolnych, propagowano (sytuacja ta ma miejsce do dzisiaj) dywersyfikację prowadzonej na wsi działalności, a tym samym różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców obszarów wiejskich.

Jedną z form rozwoju wielofunkcyjnego polskiej wsi jest turystyka wiejska, a w jej ramach agroturystyka, pojmowana jako umożliwienie turystom wypoczynku w czynnych gospodarstwach rolnych. Ta forma dywersyfikacji działalności gospodarki wiejskiej bardzo szybko zyskała dużą popularność i aprobatę wśród mieszkańców wsi. Niezwykle istotne były przy tym zapisy *Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, w myśl których działalności rolników polegające na wynajmowaniu pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczeniu w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów nie jest traktowane jako działalność gospodarcza.

Zapisy te zwolniły wiejskich usługodawców turystycznych z wielu skomplikowanych formalności [Ustawa... 2004]. Innym ułatwieniem mającym zdynamizować rozwój agroturystyki była możliwość zwolnienia rolników z podatku od dochodów uzyskanych z tytułu wynajmu pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym osobom przebywającym na wypoczynku oraz dochodów uzyskanych z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5 [Ustawa... 1991].

Problematyką uwarunkowań rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki zajmowało się i zajmuje nadal wielu badaczy. Wśród nich można wyróżnić m.in. Jachimowicz i Krzyżanowską [2004], Balińską i Sikorską-Wolak [2009], Zawadkę [2010a], Pałkę [2008], Wojciechowską [2009], Kurtykę [2008] oraz wielu innych. W opinii większości z nich istotną barierę rozwoju omawianej formy turystyki stanowią ograniczenia o charakterze finansowym. Przystosowanie domu mieszkalnego i jego bezpośredniej okolicy do przyjęcia gości związane jest z koniecznością poniesienia znacznych czasem nakładów. Dla wielu członków społeczności lokalnych borykających się z problemem niewielkich dochodów działania takie okazują się często poważnym wyzwaniem. Jednym ze źródeł umożliwiających pozyskanie środków finansowych na rozpoczęcie i rozwój działalności turystycznej (w tym agroturystycznej) na obszarach wiejskich są środki dostępne w ramach licznych funduszy celowych UE, a także różnego typu organizacji, których działalność ma na celu zdynamizowanie rozwoju obszarów wiejskich przez wsparcie różnorodnych inicjatyw mających przyczynić się do tego rozwoju.

Celem opracowania było zaprezentowanie potencjalnych źródeł uzyskania wsparcia finansowego na realizację przedsięwzięć z zakresu turystyki wiejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki, w obecnej perspektywie finansowania – 2014-2020. Były nimi: *PROW 2014-2020*, *Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej*, *Fundacja Wspomagania Wsi*.

1. Ważniejsze źródła finansowania rozwoju turystyki wiejskiej

Przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej miało bardzo istotne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich. Dostęp do funduszy wspólnoty w ramach Wspólnej Polityki Rolnej przełożył się na zdynamizowanie ożywienia gospodarczego polskiej wsi. Przeobrażenia te były i są widoczne także w dziedzinie turystyki wiejskiej. Środki finansowe pozyskane w ramach przedakcesyjnego *SAPARD*, *ZPORR 2004-2006* czy *PROW 2007-2013* odegrały kluczową rolę w stworzeniu wielu nowych oraz modernizacji istniejących obiektów turystycznych na wsi. Rozmiar i struktura wybranych form finansowego wsparcia turystyki wiejskiej¹ w przeszłości kształtowały się następująco [Wsparcie... 2009]:

---

¹ W przypadku *PROW 2007-2013* mowa o pomocy w zakresie usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem.

- Pomoc krajowa – kredyty preferencyjne ARiMR (linia IP/05 od 1995 do 30 kwietnia 2007 r.): wartość udzielonych kredytów 89,9 mln zł, 1457 projektów.
- Program *SAPARD* (lata 2002-2006): wartość udzielonej pomocy 103,8 mln zł, 1748 projektów.
- *Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006*: wartość pomocy udzielonej 62,5 mln zł, 1017 projektów.
- *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (według umów): wartość pomocy 1185,9 mln zł, 7372 projekty [Wiatrak 2014, s. 27].

W ramach *PROW 2007-2013*, beneficjenci mogli pozyskać środki na rozwój turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki w ramach osi 3. „*Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*”. Przewidziano w tym zakresie działania 311. „*Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*” oraz 312. „*Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*”. Pierwsze z nich skierowane było do rolników, ich małżonków oraz domowników. Drugie działanie skierowano natomiast do szerokiego grona odbiorców (osoby fizyczne i prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej). Istotne było także umożliwienie pozyskania środków przez osoby prawne, w tym szczególnie gminy czy instytucje kultury. Podmioty te, w ramach działania „*Odnowa i rozwój wsi*” (działanie 313, 322, 323) mogły finansować przedsięwzięcia o charakterze turystycznym, które miały na celu rozbudowę lub uatrakcyjnienie lokalnej infrastruktury turystycznej. Ponadto, w ramach osi 4. *PROW – Program Leader* o środki na realizację lokalnych strategii rozwoju wnioskować mogły LGD. Prawie wszystkie z nich, jako jeden z priorytetów stawały sobie rozwój turystyki na obszarze swojego działania.

1.1. *PROW 2014-2012*

W ramach *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* [2014] środki na rozpoczęcie i rozwój przedsięwzięć z zakresu turystyki wiejskiej i agroturystyki pozyskać można dzięki priorytetowi 6. „*Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich*²”. Działania w ramach tego, jak i pozostałych priorytetów realizowane będą (podobnie jak w *PROW 2007-2013*) na podstawie środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Łączne środki publiczne przeznaczone na realizację *PROW 2014-2020* wyniosą 13,5 mld €, w tym: 8,6 mld € z budżetu UE (EFRROW) i 4,9 mld € wkładu krajowego. Wykaz i szczegóły na temat poszcze-

² Należy mieć na uwadze, że w *PROW 2014-2020* pomoc kierowana jest do gmin wiejskich, ale także gmin miejsko-wiejskich, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców oraz gmin miejskich z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców. Rozwiązanie takie powinno się przyczynić do zdynamizowania rozwoju wielu peryferyjnych obszarów należących do gmin miejsko-wiejskich oraz miejskich, które ze względu na swoją naturę borykają się z podobnymi problemami, jak typowe obszary wiejskie.

gólnych działań i poddziałań mogących znaleźć zastosowanie w rozwoju funkcji turystycznej wsi zaprezentowano w tab. 1.

Tabela 1

Charakterystyka działań 6. priorytetu *PROW 2014-2020*, w ramach których możliwe jest pozyskanie funduszy na rozwój turystyki wiejskiej

Działanie	Poddziałanie	Maksymalna kwota wsparcia (tys. zł)	Beneficjenci	Budżet ogółem (mln euro)
Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (M06)	Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich – Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej (6.2).	100	Rolnik, małżonek rolnika lub domownik.	413,94
Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (M07)	Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej (7.6). Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury (7.4).	500	Gmina, powiat lub ich związki, instytucja kultury, dla której organizatorem jest JST.	1074,97
Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (M19)	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego (19.2).	Maksymalna kwota pomocy dla danego rodzaju operacji będzie ustalona przez LGD.	LGD, osoby fizyczne, osoby prawne (m.in.).	735,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *PROW 2014-2020*.

Warto w tym miejscu nadmienić, że jedynie w przypadku poddziałania 6.2 „*Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*” przy opisie zakresu wsparcia użyto sformułowania turystyka wiejska. Jest to jedyne działanie programu, w ramach któ-

regu można finansować przedsięwzięcia o charakterze turystycznym przez podmioty ograniczone tylko do osób fizycznych. Ze względu na to, że możliwości takiej nie będą mieć już podmioty nie posiadające osobowości prawnej, wydaje się to być ograniczeniem dla rozwoju turystyki wiejskiej [Siemiński, Poczta 2014, s. 435]. W odniesieniu do tego poddziałania wprowadzono zapis wskazujący na preferencje w przyznawaniu wsparcia dla projektów o charakterze innowacyjnym oraz dla osób posiadających odpowiednie kwalifikacje z zakresu prowadzenia działalności pozarolniczej wskazanej w biznesplanie. Rozwiązanie takie wydaje się być uzasadnione i powinno zdynamizować efektywność i racjonalność wykorzystania przyznanych środków. Pomoc świadczona jest w formie premii (nie zaś refundacji) i wyłączeni z niej zostali m.in. beneficjenci działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” realizowanego w ramach *PROW 2007-2013*. W ramach omawianego działania wspierane mogą być również przedsięwzięcia z zakresu rzemiosła lub rękodzielnictwa. Może stanowić to okazję do odtworzenia wielu zanikających już zawodów (rzeźbiarzy, hafciarek, kowali, plecionkarzy itp.) oraz twórców ludowych. Ich wyroby cieszą się coraz większą popularnością wśród odwiedzających tereny wiejskie i są nabywane jako pamiątki oraz upominki.

W działaniu „*Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich*” w przypadku przedsięwzięć związanych z rozwojem turystyki, jako beneficjentów przewidziano jedynie gminy lub instytucje kultury, dla których organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. Istotne znaczenie może mieć poddziałanie 7.6 dotyczące w szczególności ochrony zabytków i budownictwa tradycyjnego. Istotne z punktu widzenia wzmocnienia funkcji turystycznej będzie w tym przypadku preferowanie operacji zlokalizowanych na obszarach o znacznym potencjale turystycznym. Podobne kryterium wyszczególniono w przypadku poddziałania 7.4 dotyczącego inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne i rekreacyjne. Działanie to powinno przyczynić się więc do rozwoju turystyki wiejskiej przez wsparcie dla rozwoju odpowiedniej infrastruktury.

W nowym *PROW*, podobnie jak w jego poprzedniej wersji, przewidziano wsparcie finansowe dla przedsięwzięć o charakterze turystycznym w ramach programu „*Leader*”. W obecnym okresie programowania dofinansowaniem planuje się objęcie projektów dotyczących rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. Istotną kwestią z punktu widzenia rozwoju turystyki jest ponadto możliwość sfinansowania odpowiednich działań promocyjnych³. W bieżącym okresie finansowania wsparciem objętych zostanie 256 lokalnych grup działania. Należy przy tym nadmienić, że bazując na poprzednich doświadczeniach, można jednoznacznie stwierdzić, że podmioty typu LGD aktywnie przyczyniły się do rozwoju funkcji turystycznej obszarów wiejskich. W zdecydowanej większości

---

³ Operacje z zakresu działalności promocyjnej w zakresie: turystyki, rekreacji, kultury, dziedzictwa, produktów lokalnych, rynków lokalnych, a także działania mające na celu kultywowanie dziedzictwa lokalnego nie muszą być uzasadnione ekonomicznie.

lokalnych strategii rozwoju realizowanych przez grupy działania w poprzednich latach znajdowały się priorytety dotyczące rozwoju turystyki. Warto także zauważyć, że w ramach „Leadera” pomoc nie jest przyznawana na operacje służące zaspokajaniu partykularnych potrzeb beneficjenta. Warunek ten praktycznie uniemożliwia zatem uzyskanie wsparcia przez podmioty prowadzące działalność na zasadach komercyjnych.

W ramach *PROW 2014-2020* przeznaczenie środków na cele związane z rozwojem turystyki wiejskiej i agroturystyki jest zbieżne z oczekiwaniami ich beneficjentów. Za najważniejsze uznają oni wydatki na modernizację budynków, zakup sprzętu rekreacyjnego i sportowego, zagospodarowanie terenu, jak również promocję agroturystyki i gospodarstw agroturystycznych. Nowością w stosunku do poprzedniego *PROW* jest rozwiązanie polegające na przypisaniu większej roli w kształtowaniu ogólnych warunków rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki jednostkom samorządowym, m.in. przez finansowe wsparcie działań samorządów i ich jednostek prowadzących do kształtowania przestrzeni publicznej w tym zakresie [Siemiński, Poczta 2014, s. 435].

1.2. Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

Znaczny wpływ na rozwój agroturystyki w Polsce ma Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej⁴, która jest organizacją pozarządową, powstałą w wyniku umowy między rządem polskim a Europejską Wspólnotą Gospodarczą, działającą na rzecz rozwoju polskiej wsi. Od 1990 r. pomaga zmieniać jej wizerunek oraz aktywnie wspiera rozwój społeczno-gospodarczy lokalnych społeczności na terenach wiejskich. Działania EFRWP skupiają się przede wszystkim na wsparciu inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, rozwoju lokalnych przedsiębiorstw oraz działaniach edukacyjnych i społecznych skierowanych do osób zamieszkujących obszary wiejskie. Obecnie, większość działań prowadzonych przez EFRWP finansowana jest ze środków własnych.

Jednym z instrumentów aktywizacji obszarów wiejskich oferowanych przez fundację są „Kredyty na agroturystykę”. Przeznaczone są na sfinansowanie przedsięwzięć związanych z uruchomieniem nowych lub rozwojem już istniejących pozarolniczych przedsięwzięć gospodarczych z zakresu agroturystyki, związanych zarówno z funkcjonującym gospodarstwem rolnym, jak i szeroko pojętej turystyki wiejskiej, realizowanej poza gospodarstwem rolnym⁵. Przedsięwzięcia te realizowane muszą być na terenach wiejskich lub w miastach do 20 tys. mieszkańców. O kredyty mogą

⁴ Prezentowane informacje zostały pozyskane ze strony internetowej fundacji – www.efrwp.pl.

⁵ Należy zwrócić uwagę na to, że użyte w nazwie kredytu pojęcie „agroturystyka” jest w tym przypadku mylące. Definiowane jest ono bowiem, jako całokształt przedsięwzięć turystycznych podejmowanych na obszarach wiejskich, a nie, jak precyzuje się powszechnie agroturystykę w literaturze naukowej, jako przyjmowanie turystów w przystosowanych do tego budynkach mieszkalnych wchodzących w skład czynnego gospodarstwa rolnego.

ubiegać się rolnicy i członkowie ich rodzin, osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą, spółki handlowe, inne osoby prawne (w tym gminy wiejskie i miejsko-wiejskie) oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

W ramach „Kredytu na agroturystykę” wnioskować można o wsparcie w dwóch wariantach:

Plafon A

- Kwota kredytu do 50 tys. zł.
- Oprocentowanie kredytu płacone przez kredytobiorcę wynosi 1,20 stopy redyskonta weksli NBP w stosunku rocznym.
- Finansowanie do 100% wartości przedsięwzięcia brutto.

Plafon B

- Kwota kredytu od 50 do 300 tys. zł.
- Oprocentowanie kredytu płacone przez kredytobiorcę wynosi 1,60 stopy redyskonta weksli NBP w stosunku rocznym.
- Finansowanie do 80% wartości przedsięwzięcia brutto⁶.

Środki te mogą być wykorzystane w zakresie:

- Bazy noclegowej: zakupu, budowy, rozbudowy, modernizacji i adaptacji budynków mieszkalnych, towarzyszących i gospodarskich (stodoły, stajnie, itp.) na bazę noclegową dla turystów (pokoje gościnne, kwatery grupowe, domki rekreacyjne, pensjonaty, mieszkania wakacyjne itp.).
- Bazy gastronomicznej – zakupu, budowy, rozbudowy, modernizacji i adaptacji obiektów/punktów przeznaczonych do świadczenia usług gastronomicznych dla turystów.
- Bazy rekreacyjno-sportowej i kulturowej – zakupu, budowy, rozbudowy, modernizacji i adaptacji obiektów związanych z bezpośrednim świadczeniem usług rekreacyjno-sportowych i kulturowych dla turystów, m.in.: pola biwakowe i kempingi, lokalne obiekty i urządzenia sportowo-rekreacyjne (m.in. wypożyczalnie sprzętu turystycznego, kąpieliska, plaże, przystanie kajakowe i żeglarskie, wyciągi narciarskie, ścieżki rowerowe, szlaki turystyczno-krajoznawcze), stajnie i padoki oraz zakup koni oraz punkty lokalnej kultury ludowej (warsztaty kowalsko-artystyczne, tkackie, wikliniarskie, garncarskie, galerie i punkty sprzedaży wyrobów lokalnego rękodziela i rzemiosła artystycznego).
- Zakup niezbędnego, pierwszego wyposażenia budowanych obiektów, obejmującego środki trwałe oraz inne wielokrotnego użytku (np. naczynia, sztuce, pościel itp.), ściśle związanego z wyposażeniem i funkcjonowaniem tych obiektów.

Kredyt przyznawany jest przez jeden z banków współpracujących z fundacją⁷, a okres jego spłaty wynosi maksymalnie 5 lat.

⁶ W przypadku realizacji przedsięwzięć/inwestycji objętych dofinansowaniem ze środków UE kredyt, o którym mowa w Plafonie 2 może być udzielony do 100% wartości kosztorysowej brutto przedsięwzięcia/inwestycji.

⁷ Są nimi: SGB Bank S.A. oraz zrzeszone banki spółdzielcze w Spółdzielczej Grupie Bankowej, Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz zrzeszone z nimi banki spółdzielcze, Bank Ochrony Środowiska S.A., BS w Łosicach, BS w Radzynie Podlaskim, SBR Bank w Szepietowie.

1.3. Fundacja Wspomagania Wsi

O środki finansowe na rozwój turystyki wiejskiej można wnioskować także w Fundacji Wspomagania Wsi (FWW)⁸. Organizacja ta powstała 30 czerwca 1999 r. (w wyniku połączenia Fundacji Wspomagającej Zaopatrzenie Wsi w Wodę i Fundacji Rolniczej), a jej misją jest wspieranie rozwoju terenów wiejskich, w tym inicjatyw gospodarczych, społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi i małych miast oraz inicjatyw związanych z poprawą infrastruktury technicznej obszarów wiejskich. Fundacja wspiera również rozwój niekonwencjonalnych źródeł energii.

Instrumentem, za pomocą którego FWW wspiera inicjatywy gospodarcze na wsi są następujące programy pożyczkowe:

- Pożyczki dla przedsiębiorców z woj. podkarpackiego,
- Pożyczki dla przedsiębiorców z Polski Wschodniej (lubelskie, podlaskie, świętokrzyskie oraz warmińsko-mazurskie),
- Pożyczki dla przedsiębiorców z woj. kujawsko-pomorskiego.

Dwa pierwsze z wymienionych programów skierowane są wyłącznie do przedsiębiorców zameldowanych i prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą na wsi lub w miastach do 40 tys. mieszkańców. Pożyczki udzielane są na szeroko rozumiany rozwój prowadzonej działalności (np. wydatki na cele inwestycyjne – w tym tworzenie nowych miejsc pracy, budowa lub rozbudowa przedsiębiorstwa, zakup maszyn lub urządzeń niezbędnych do prowadzenia działalności, wdrażanie rozwiązań innowacyjnych, a także cele obrotowe – zakup towarów handlowych, surowców do produkcji i usług, usług zewnętrznych). Pożyczki udzielane są do kwoty 40 tys. zł na okres do 48 miesięcy (podkarpackie do 20 tys. zł i do 36 miesięcy). Wysokość oprocentowania pożyczek waha się obecnie od ok. 3,2-3,6% w skali roku.

Nieco odmienne kryteria obowiązują w przypadku programu skierowanego do mieszkańców woj. kujawsko-pomorskiego (wsie lub miasta do 30 tys. mieszk.). Grono beneficjentów jest tu bowiem zdecydowanie szersze. O pożyczkę mogą wnioskować: przedsiębiorcy zatrudniający nie więcej niż 5 osób, osoby słabo zarabiające (do półtorakrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia), emeryci lub renciści (do półtorakrotnej wysokości najniższej emerytury lub renty), osoby bezrobotne, a nawet właściciele gospodarstw rolnych. Pożyczki udzielane są na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej, działalność pszczelarską oraz uprawę ziół. Maksymalna kwota pożyczki wynosi 15 tys. zł, okres spłaty to maksymalnie 36 miesięcy i (co istotne) oprocentowanie wynosi 0% (pożyczka nieoprocentowana)⁹.

FWW udzieliła ponad 13 tys. pożyczek. Wśród przedsięwzięć realizowanych w ramach tych funduszy nierzadko pojawiały się inicjatywy dotyczące rozwoju turystyki wiejskiej oraz agroturystyki. Kwoty oferowane w ramach pożyczek mogą wy-

⁸ Prezentowane informacje zostały pozyskane ze strony internetowej fundacji – www.fww.pl.

⁹ Osoby, które po raz pierwszy korzystają ze środków FWW maksymalna kwota pożyczki wynosi 10 tys. zł, a okres jej spłaty 24 miesiące. Maksymalna liczba pożyczek udzielonych jednemu pożyczkobiorcy to 2 (w uzasadnionych przypadkach fundacja może rozważyć udzielenie trzeciej pożyczki).

dawać się niewielkie. Należy jednak mieć na uwadze, że przystosowanie budynku mieszkalnego na potrzeby świadczenia usług agroturystycznych nie wiąże się z dużymi kosztami. Bardzo często wartość niezbędnych inwestycji nie przekracza 10 tys. zł [zob. szerzej Zawadka 2010a, s. 145; Zawadka 2010b, s. 245].

Podsumowanie

Obszary wiejskie, wraz z ich specyficznymi przyrodniczymi i kulturowymi walorami, cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców miast jako miejsce realizacji wielu funkcji czasu wolnego. Podkreślane wielokrotnie cisza i spokój wsi przyczyniają się do efektywnego wypoczynku na jej obszarze. Wciąż żywa i bogata w wielu regionach kultura ludowa stanowi natomiast niebywałą atrakcję i powód odwiedzin poszczególnych zakątków Polski. Obcowanie z folklorem i tradycją może być nośnikiem funkcji poznawczej oraz wychowawczej. Dziewicza przyroda i obcowanie z nią, poznawanie bogactwa świata roślin i zwierząt mogą być świetną okazją dla najmłodszych (i nie tylko) do kształtowania postaw ekologicznych. Wszystkie te funkcje i korzyści osiągalne są dla mieszkańców miast podczas wypoczynku w zaciszu gospodarstwa agroturystycznego czy innego obiektu turystyki wiejskiej. Obecność turystów natomiast związana jest nierozłącznie z odnoszeniem wielu korzyści o charakterze ekonomicznym i pozaekonomicznym przez całą niemal społeczność lokalną, z osobami zaangażowanymi w prowadzenie przedsięwzięć turystycznych na czele.

Otwarcie gospodarstwa agroturystycznego czy też innej inicjatywy skierowanej do turystów na obszarach wiejskich łączy się z poniesieniem pewnych nakładów finansowych. Społeczność wiejska, dotknięta często problemem ubóstwa i znacznego bezrobocia (w tym agrarnego) nie dysponuje najczęściej oszczędnościami, wystarczającymi do zrealizowania takich przedsięwzięć. Rozwiązaniem może być w takiej sytuacji pozyskanie pomocy z różnego rodzaju źródeł. Takie właśnie możliwości oferuje *PROW* finansowany w znacznej mierze z funduszy Unii Europejskiej lub scharakteryzowanych wcześniej fundacji.

Dostępność środków zewnętrznych mogących przyczynić się do założenia własnej działalności pozarolniczej, w tym turystycznej, przez mieszkańców wsi wydaje się być znaczna. Zachętą do ich pozyskiwania i wykorzystywania powinno być chociażby to, że część z nich jest bezzwrotna. Dziwić mogą zatem wyniki badań dotyczących wykorzystania tych źródeł celem np. założenia gospodarstwa agroturystycznego, które wskazują, że wykorzystanie środków z funduszy UE wśród rolników jest zaskakująco niewielkie¹⁰. Powodów takiego stanu rzeczy doszukiwać się można przede

---

¹⁰ Na 81 właścicieli gospodarstw agroturystycznych zaledwie 4 wykorzystało podczas jego tworzenia środki finansowe pochodzące z funduszy UE (*SAPARD, PROW 2007-2013*). Zdecydowana większość badanych (97,5%) podczas procesu tworzenia i uruchamiania własnej działalności turystycznej na wsi wykorzystywała oszczędności własne. Dla 63,0% respondentów było to jedyne źródło finansowania tego przedsięwzięcia. Zobacz: [Zawadka 2010a, s. 142].

wszystkim w niewystarczającej ciągle świadomości społeczności wiejskich na temat możliwości pozyskania takich środków, a także w skomplikowanym i czasochłonnym procesie aplikacyjnym. Przełamywaniem tych barier wśród mieszkańców wsi zajmuje się m.in. wielu specjalistów ODR oraz pracowników ARiMR. Dla zdynamizowania wykorzystania tej formy pomocy przez osoby prywatne podjęte powinny być działania informacyjne, w których akcentować się powinno łatwość dostępu i wykorzystania takich środków. Takich kampanii jest w ostatnim czasie coraz więcej – co istotne, jako przykłady często podawane są przedsięwzięcia realizowane przez przeciętnych mieszkańców wsi.

Bardzo istotne w przypadku kreowania i rozwijania funkcji turystycznej obszarów wiejskich są działania ich włodarzy, czyli urzędów gmin. Niestety znaczna ich część boryka się z problemem deficytu budżetowego. W takim przypadku turystyka traktowana jest po macoszemu i spychana na dalszy plan ustępując miejsca zadaniom związanym z edukacją, ochroną zdrowia czy inwestycjami w infrastrukturę techniczną, np. drogi, kanalizację itp. W takiej sytuacji jedyną możliwością na pozyskanie środków jest aplikowanie o dotacje np. z *PROW* lub innych programów finansowanych przy współudziale funduszy UE. Niestety w Polsce niewielki odsetek gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich (szczególnie tych charakteryzujących się przeciętnym potencjałem turystycznym) pozyskuje takie środki. Najczęściej w strukturze urzędu wciąż brakuje odpowiedniej jednostki organizacyjnej, której pracownik czy pracownicy mieliby odpowiednią wiedzę, doświadczenie i kompetencje do aplikowania o takie fundusze.

Literatura

- Balińska A., Sikorska-Wolak I., 2009, *Turystyka wiejska szansą rozwoju wschodnich terenów przygranicznych na przykładzie wybranych gmin*. Wyd. SGGW, Warszawa.
- Jachimowicz E., Krzyżanowska E., 2004, *Pozarolnicze funkcje gospodarstwa rolniczego na przykładzie jego działalności agroturystycznej*. Wyd. SGGW, Warszawa.
- Kurtyka I., 2008, *Szanse i bariery rozwoju turystyki wiejskiej w Sudetach*, [w:] *Ekonomiczne i społeczne aspekty rozwoju turystyki wiejskiej*, I. Sikorska-Wolak (red.). Wyd. SGGW, Warszawa.
- Pałka E., 2008, *Uwarunkowania i stan rozwoju agroturystyki w powiecie pińczowskim*. „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, nr 2.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020*, 2014, MRiRW, Warszawa.
- Siemiński P., Poczta W., 2014, *Możliwości rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej w ramach PROW 2007-2013 i 2014-2020*. „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu”, t. XVI, z. 6.
- Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych*. Art. 21. Ust. 43, Dz.U. 1991 Nr 80 poz. 350.
- Ustawa z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej*. Art. 3, Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807.

- Wiatrak T., 2014, *Wspieranie rozwoju turystyki wiejskiej przez PROW 2007-2013*, [w:] *Infrastruktura okolicy turystycznej jako element wzbogacający ofertę obszarów wiejskich*, C. Jastrzębski (red.). Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce.
- Wojciechowska J., 2009, *Procesy i uwarunkowania rozwoju agroturystyki w Polsce*. Wyd. UŁ, Łódź.
- Wsparcie agroturystyki w ramach instrumentów wdrażanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa*. Materiał informacyjny ARiMR przygotowany na konferencję pt. *Perspektywy rozwoju i promocji turystyki wiejskiej i agroturystyki w Polsce*, 17-18 kwietnia 2009, Kielce.
- Zawadka J., 2010a, *Ekonomiczno-społeczne determinanty rozwoju agroturystyki na Lubelszczyźnie (na przykładzie wybranych gmin wiejskich)*. Wyd. SGGW, Warszawa.
- Zawadka J., 2010b, *Finansowanie i poziom zwrotu wydatków poniesionych na rozpoczęcie działalności agroturystycznej na Lubelszczyźnie*. „Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia”, nr 9(2).

Strony Internetowe

www.efrwp.pl.

www.fww.pl.